

Epävirallisen maatalousministerikokouksen 11.-13.6.2023 neuvostoraportti

Kokous

Epävirallinen maatalousministerikokous Tukholmassa 11.-13.6.2023

EU:n maatalousministerit kokoontuivat epäviralliseen ministerikokoukseen Tukholmaan 11.-13.6.2023 keskustelemaan EU:n maa- ja metsätalouden panoksesta ruoka-, rehu, kuitu- ja energiaturvaan sekä askelista resurssitehokkaaseen ja kasvavaan biotalouteen. Suomea epävirallisessa ministerikokouksessa edusti maa- ja metsätalousministeri Antti Kurvinen.

Jäsenvaltiot näkivät maa- ja metsätalouden ratkaisuja tuovina toimialoina vihreässä siirtymässä ja toivovat EU:lta koherenssia, kannustavaa, ennakoitavaa ja investointeihin kannustavaa politiikkaa biotalouden saralla. Yhteisen maatalouspolitiikan nähtiin sisältävän hyviä työkaluja biotalouden edistämiseen, ja komissiolta toivottiin joustavaa lähestymistapaa toimeenpanossa.

Ministerit vierailivat Tukholmassa myös paikallisessa yliopistossa, tutkimuslaitoksessa, metsäkohteella ja maatilalla.

Puheenjohtaja avasi epävirallisen ministerikokouksen toteamalla, että maa- ja metsätaloudella on valtava potentiaali tuoda hyvinvointia yhteiskuntaan ja samalla auttaa koko Eurooppaa vihreässä siirtymässä sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla siten, että EU:n resilienssi vahvistuu. Puheenjohtajan mukaan Venäjän Ukrainaan kohdistaman laittoman hyökkäyssodan aiheuttama geopoliittinen epätasapaino vain lisää biotalouden merkitystä.

Puheenjohtaja oli kutsunut neljä asiantuntijaa alustamaan ministerikokouksen keskustelun.

Professori Johan Kuylenstierna avasi puheenvuorossaan tutkimuksen ja innovaatioiden merkitystä biotaloudessa ja vihreässä siirtymässä. Hänen mukaansa EU on viimeisen yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelman (Green Deal) myötä näyttänyt tässä globaalia johtajuutta vihreän siirtymän alalla. Hänen mukaansa on tehtävä holistinen systeemimuutos fossiilitaloudesta biokiertoalouteen, jotta voidaan turvata hyvinvointi seuraaville sukupolville. Se voidaan toteuttaa siten, että luovutaan fossiilisista raaka-aineista, siirrytään lineaarisesta taloudesta kiertoalouteen, vähennetään jätteiden määrää ja kehitetään resurssitehokkuutta sekä huomioidaan muutoksessa myös geopoliittiset ja turvallisuuteen vaikuttavat kysymykset. Ylhäältä alas annetuista ohjeista pitäisi siirtyä siihen, että koko yhteiskunta saadaan sitoutettua ihmisistä ja yrityksistä kuntiin ja alueisiin toteuttamaan vihreää siirtymää. Nuoret viljelijät ja seuraava sukupolvi ovat muutoksen avainkijöitä.

EU:n viljelijöiden keskusjärjestö COPA:n puheenjohtaja **Christina Lambert** painotti puheenvuorossaan viljelijöiden tuottavan ruoan lisäksi Eurooppaan kilpailukykyä, resilienssiä ja näin pitävät huolta myös globaalista ruokatasapainosta. Hänen mukaansa Venäjän hyökkäyssota on uhannut suoraan energian- ja ruoantuotantoa, mikä näkyy nyt epävakautena markkinoilla ja korkeana inflaationa, mikä iskee viljelijöiden kannattavuuteen. Viljelijät kärsivät myös ensimmäisenä nopeasti muuttuvan ilmaston vaikutuksista, mikä näkyy nyt poikkeuksellisenä kuivuutena. Lambert vetosi ministereihin sen puolesta, että Euroopan vihreän kehityksen ohjelmantoimeenpanossa on edettävä maltilla ja huolehdittava myös rahoituksesta. Hänen mukaansa komissio asettaa maa- ja metsätaloudelle liikaa velvoitteita, mikä heikentää Euroopan viljelijöiden kilpailuasetelmaa myös globaaleilla ruokamarkkinoilla.

EU:n osuuskuntien keskusjärjestö COGECA:n puheenjohtaja **Ramon Armengol** korosti osuuskuntien merkitystä muutoksen toteuttamisessa, sillä osuuskunnat mahdollistavat viljelijöiden yhteistyön sekä tarjoavat työkaluja ja tiedonvaihtoa korostaen koulutuksen ja innovaatioiden merkitystä. Hän toivoi EU:n instituutioiden keskittyvän selkeisiin ratkaisuihin ja vastaavan maa- ja metsätalouden haasteisiin sekä asettavan ruoantuotannon päätösten keskiöön.

EU:n nuorten viljelijöiden keskusjärjestö CEJA:n puheenjohtaja, toscanalainen viininviljelijä **Diana Lenzin** mukaan ainoa keino päästä tuloksiin ruokajärjestelmän muuttamisessa on ottaa viljelijät mukaan päätöksentekoon. Biotalous on keskeisessä roolissa lisäämään maa- ja metsätalouden houkuttelevuutta. Tarvitaan systeemimuutos, jossa biotuotteet- ja raaka-aineet ovat resurssi eivätkä jätettä. Tarvitaan järkevämpiä, tietoisempia, taitavampia ja ketterympiä viljelijöitä, mihin politiikan pitää kannustaa ennakoitavuutta luoden.

Asiantuntijoiden jälkeen ministerit kuulivat Euroopan parlamentin maatalousvaliokunnan puheenjohtaja **Norbert Linsin** ja maatalouskomissaari **Janusz Wojciechowskin** alustukset.

Linsin mukaan EU:n maatalous kohtaa hälyttävän ilmastonmuutoksen vaikutukset rajusti, mikä näkyy nyt kovana kuivuutena. Maa- ja metsätalouden resilienssiä on sen takia vahvistettava, ja biotalous on tässä tärkeässä roolissa. Linsin mukaan kaikkia yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) työkaluja on käytettävä tässä muutoksessa ja vihreässä siirtymässä. Biomassan hyötykäyttöä on lisättävä, ja se pitää tehdä kestävästi. Taloutta on katsottava kokonaisuutena, ja ruokaturvan on oltava sen ytimessä. Biotalous tarvitsee myös uusia rahoituslähteitä YMP:n lisäksi. Biotalous toteuttamisessa on otettava huomioon jäsenvaltioiden vaihtelevat olosuhteet. Biotalous on katsottava nykyistä laajemmin ja se on huomioitava EU:n eri politiikoissa. Linsin mukaan EU:n maa- ja metsätalouteen vaikuttavien lainsäädäntöjen on oltava koherentteja nostaen erikseen esille ennallistamisasetuksen, jonka komission pitäisi vetää takaisin, sillä se on liian haastava maa- ja metsätaloudelle ja ruoan tuotannon ylläpidolle.

Maatalouskomissaari Wojciechowski korosti puheenvuorossaan ruoka- ja energiaturvan merkitystä nopeasti muuttuvassa maailmassa. Hänen mukaansa fossiilitaloudesta on päästävä eroon. Komissaarin mukaan komissio on valmistautunut ruokaturvan vahvistamiseen ja kriiseistä selviytymiseen erillisellä suunnitelmalla, jolla pyritään vahvistamaan julkisen ja yksityisen sektorin koordinaatiota, viestintää sekä varautumiskykyä. Maatalouskomissaarin mukaan maankäyttösektorilla on tärkeä rooli vihreässä siirtymässä, sillä se tuottaa samalla ruokaa ja pystyy tarjoamaan hiilinieluja, moneen käyttöön sopivaa biomassaa, biolannoitteita ja myös bioenergiaa. Komission mukaan REPOWER EU -ohjelmalla on haettu uutta tehokkuutta biotalouden toteuttamiseen, mistä komission lanseeraama tavoite tuplata biometaanin tuotanto on osoitus. Jäsenvaltioiden olisi hyödynnettävä YMP:n tarjoamat mahdollisuudet tältä osin

strategiasuunnitelmissaan. Maatalouskomissaarin mukaan komissio toteuttaa EU:n biotalousstrategiaa tehokkaasti tältäkin osin ja on sitoutunut biotalouden edistämiseen, mutta tuottajat on integroitava muutokseen vieläkin tehokkaammin.

Puheenjohtaja oli toimittanut epävirallista maatalousministerikokousta varten tausta-asiakirjan, jossa se pyysi ministereitä vastaamaan keskustelussa seuraaviin kysymyksiin.

1. Mitkä ovat maa - ja metsätalouden haasteet ja mahdollisuudet EU:n tasolla hyödyntää mahdollisuuksiaan vihreän siirtymän edistämässä? Miten varmistetaan maankäyttösektoreiden tasapainoinen ja kokonaisvaltainen pitkän aikavälin tavoitteiden toteutuminen ja politiikkajohdonmukaisuus?

Jäsenvaltiot vakuuttivat sitoutumistaan biotalouden edistämiseen ja kiittivät puheenjohtajaa hyvästä aihevalinnasta. Toivottiin kestävyiden taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen osaluokan tasapainoista huomioimista. Suomen tapaan iso joukko jäsenvaltioita korosti maa- ja metsätalouden olevan ratkaisua tuovia toimialoja vihreässä siirtymässä.

Jäsenvaltiot peräänkuuluttivat laajasti politiikkakoherenssin merkitystä, kun maankäyttösektorille tehdään lainsäädäntöä. Poliitiikan toivottiin olevan ennakoitavaa, johdonmukaista ja holistista. Lakiehdotuksilta toivottiin kattavia vaikutusarvioita. Toivottiin, että biotalous huomioidaan laajasti eri politiikoissa. Maatalousministerien toivottiin voivan osallistua laajasti maa- ja metsätaloutta koskeviin päätöksiin.

Ruotsin puheenjohtajuuskaudella hyväksyttyjä maatalous- ja kalastusneuvostossa hyväksyttyjä neuvoston päätelmiä biotaloudesta kiitettiin, ja niiden todettiin tarjoavan hyvän pohjan seuraavan komission työlle. Suomi muistutti, että Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa, joka on ollut tämän komission keskeinen hanke, olisi alusta lähtien pitänyt ottaa kokonaisvaltaisempi lähestymistapa uusiutuviin raaka-aineisiin. Tarpeesta päivittää EU:n biotalousstrategia muistutettiin useassa puheenvuorossa. Olisi löydettävä tasapaino yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden, kauppakysymysten ja ympäristönsuojelun välillä niin, että ruoka on EU:n avoimen strategisen autonomian ytimessä, eräs jäsenvaltio tiivistä keskustelua osuvasti.

Suomen puheenvuorossa korostui näkökulma tulevaisuuteen: toivottiin biotalouden nostamista seuraavan EU:n komission kasvuohjelman keskiöön, jotta pärjätään paremmin globaalissa kilpailussa. Suomi kuvasi maa- ja metsätalouden mahdollisuudeksi sitä, että toimialan tehtävänä on tuottaa terveellistä ja turvallista ruokaa ja uusiutuvia raaka-aineita koko yhteiskunnalle sekä painotti sektorin kykyä sitoa hiiltä ja luoda hiilivarastoja sekä pitää maaseutu elävänä. Maa- ja metsätalouden tuotteilla voidaan korvata fossiilipohjaisia ja paljon päästöjä aiheuttavia materiaaleja eri toimialoilla ja siten lisätä Euroopan omavaraisuutta ja kriisinsietokykyä. Sama näkökulma toistui usean muunkin jäsenvaltion puheenvuorossa.

Kaksi jäsenvaltiota painotti, että biotaloutta voidaan toteuttaa vain biomassan kestävänsaattavuuden rajoissa ja se pitäisi ohjata ensisijaisesti materiaalikäyttöön. Maaperä ja vesi nähtiin rajallisina luonnonvaroina parissa puheenvuorossa. Eräs jäsenvaltio oli sitä mieltä, että energian tuotannossa bioenergia voi olla vaihtoehto vasta silloin, jos aurinko- ja tuulivoimaa ei ole saatavilla. Toisaalta moni jäsenvaltio korosti, että biotaloudessa ja myös bioenergian tuotannossa voidaan hyödyntää eri uusiutuvia energianlähteitä monipuolisesti.

Kauppakysymykset nousivat muutamassa puheenvuorossa. Toivottiin vastavuoroisuutta ja kestävyttä EU:n kauppasopimuksiin ja sitä, että EU ei omalla lainsäädännöllään heikennä kilpailukykyään.

COVID-19-pandemian, ilmastonmuutoksen ja Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan muuttama toimintaympäristö kuvattiin useassa puheenvuorossa merkittäväksi haasteeksi. Haasteeksi nähtiin myös se, että politiikkatoimet EU:ssa eivät ole riittävästi keskittyneet ruoantuotannon ja ruokaturvan vahvistamiseen. Näin ollen moni jäsenvaltio kuvasi haasteiksi kasvavan sääntelyn sekä sen, että maa- ja metsätalousala tulisi saada nykyistä houkuttelevammaksi. Sääntelyn pitäisi olla pakottavan sijaan kannustavaa, joustavaa ja ottaa jäsenvaltioiden erityispiirteet huomioon.

2. Mitkä työkalut, toimenpiteet tai ohjauskeinot ovat mielestänne tärkeimpiä, kun otetaan huomioon toimivallanjako, maa - ja metsätalouden mahdollisuuksien hyödyntämiseksi vihreässä siirtymässä? Mitkä toimenpiteet tai välineet ovat tarkoituksenmukaisempia kansallisella tasolla?

Moni jäsenvaltio korosti, että jäsenvaltioiden tilanteet ja lähtötasot vaihtelevat valtavasti biotalouden toteuttamisessa, mikä tulisi ottaa huomioon myös maa- ja metsätalouteen vaikuttavassa sääntelyssä.

Useampi jäsenvaltio korosti kansallisten erityispiirteiden ja subsidiariteettiperiaatteen huomioimista erityisesti, kun metsään liittyvää lainsäädäntöä EU:ssa valmistellaan. Kestävä metsätalous nähtiin valtaosassa puheenvuoroissa mahdollisuutena ilmastonmuutoksen torjunnassa ja hyödyllisenä koko yhteiskunnalle, ja sen toteuttamiseen pyydettiin joustavuutta jäsenvaltioiden erityispiirteiden vuoksi. Eräs jäsenvaltio muistutti, että komission olisi nykyistä paremmin otettava jäsenvaltiot alusta asti mukaan, kun komissiossa valmistellaan EU:n maankäyttöön liittyviä strategioita. Eräs jäsenvaltio korosti, että komission olisi löydettävä nykyistä parempi tasapaino metsien kestävän käytön ja suojelun välillä.

Suomi korosti puheenvuorossaan, että yhteisen maatalouspolitiikan osalta ratkaisijana oleminen tarkoittaa kannustavia ja yksinkertaisia tukijärjestelmiä, vahvaa rahoitusta sekä sitä, että jatkossakin panostetaan vahvaan maaseudun kehittämispolitiikkaan osana YMP:tä. Yksinkertaistamista koskeva vaatimus toistui monessa puheenvuorossa. Muutama jäsenvaltio toivoi komissiolta lisää joustoa YMP:n strategiasuunnitelmien toteuttamiseen. Puheenvuoroissa toivottiin nykyistä yksinkertaisempaa menettelytapaa strategiasuunnitelmien hyväksymiseen. Yleisesti YMP:n tarjoamiin työkaluihin biotalouden toteuttamiseen oltiin melko tyytyväisiä, mutta joustavuutta peräänkuulutettiin komissiolta laajasti. Eräs jäsenvaltio mainitsi erikseen, että tukien ehdollisuudessa tulisi sallia lisää joustoja (GAEC 8, tuotannon mahdollistaminen ei-tuotannollisilla aloilla) nyt, kun EU:n maatalous on kriisissä kuivuuden ja markkinavaikkeuksien takia.

Jäsenvaltiot korostivat Suomen tavoin laajasti osaamisen, tutkimuksen, digitalisaation ja investointien merkitystä biotalouden toteuttamisessa, johon pitää kohdentaa myös rahoitusta. Eräs jäsenvaltio painotti maatalouden tieto- ja innovointijärjestelmän (AKIS-järjestelmä) olevan hyödyllinen maatalouden digitalisaation kehittämisessä. Usea jäsenvaltio mainitsi erikseen tarpeellisuudesta tulevaisuuden ruokaturvaa koskeviin haasteisiin vastaamiseen uusia genomiteknikoita koskevan lakiehdotuksen, joka on EU:n komission valmistelussa. Kasvinjalostusaineita koskevaan lainsäädäntöön toivottiin malttia ja jäsenvaltioiden lähtötasojen huomioimista. Eräs jäsenvaltio mainitsi BIOEAST-aloitteen tärkeänä työkaluna tietyillä alueilla biotalouden edistämiseksi.

Moni jäsenvaltio nosti esille, että rahoitusta on haettava myös YMP:n ulkopuolelta EU:n varoista ja yksityiseltä sektorilta. Lainsäädännön tulisi lisäksi olla riittävän joustavaa ja teknologianeutraalia, jotta innovaatioille jää tilaa kehittyä.

Maatalouskomissaari Janus Wojciechowski joutui poistumaan keskustelun puolivälin jälkeen, sillä hänen oli matkustettava Euroopan parlamentin istuntoon keskustelemaan ruokaturvasta. Maatalouskomissaari kertoi komission DG AGRI:n valmistelleen EU:n maatalousvarauksen toisen ja kolmannen tukipaketin pantavaksi liikkeelle, mutta sen odottavan vielä EU-komission puheenjohtajan hyväksyntää.

Suomen edustajat

Antti Kurvinen (MMM), Ann-Mari Kemell (TEM), Minna-Mari Kaila (MMM), Kari Valonen (EUE), Matias Kallio (EUE)

Asiakirjat

Mainittu asiakohdittain

Liitteet -

Viite -